

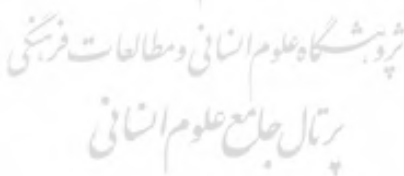
بازنمایی جنگ اوکراین در خبرگزاری اسپوتنیک فارسی

رسول شریفی^۱، علیرضا حسینی پاکدهی^۲

چکیده

جنگ روسیه و اوکراین در ۲۴ فوریه سال ۲۰۲۲ آغاز شد و جهان را در مقابل واقعیت‌های جدیدی قرار داد. از پایان جنگ جهانی دوم، هیچ جنگی به شدت و حدت این جنگ، بین دو همسایه در اروپا رخ نداده است. دیدگاه‌ها و تحلیل‌های متفاوتی در مورد جنگ روسیه و اوکراین از سوی رسانه‌های هر دو کشور مطرح است و هر دو کشور سعی در بازنمایی گفتمان خود در مورد جنگ دارند. هدف از پژوهش حاضر، شناخت نحوه بازنمایی خبرگزاری اسپوتنیک فارسی از جنگ روسیه و اوکراین در بازه زمانی یک ماه نخست وقوع این جنگ (یعنی ۲۴ فوریه ۲۰۲۲ تا ۲۳ مارس ۲۰۲۲) با روش تحلیل گفتمان انتقادی ون‌دایک و فرکلاف در سه سطح توصیف، تفسیر و تبیین است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که گفتمان غالب در متون خبرگزاری اسپوتنیک فارسی، «گفتمان دفاعی» است. این خبرگزاری با طرح دال‌هایی چون هسته‌ای شدن اوکراین، توطئه آمریکا و غرب برای تضعیف روسیه، نسل‌کشی روس‌ها در مناطق دونباس و تهدید ملی‌گرایان افراطی و نئونازی‌ها برای روسیه، چنین بازنمایی کرده که امنیت روسیه در معرض تهدید قرار گرفته و روسیه به رهبری پوتین برای تأمین منافع و امنیت ملی خود و به عبارتی دیگر برای «دفاع از خود»، عملیات ویژه نظامی را آغاز کرده است.

کلیدواژه‌ها: جنگ روسیه-اوکراین، تحلیل گفتمان انتقادی، خبرگزاری اسپوتنیک، بازنمایی.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۳/۱۹ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۵/۲۲

۱. دانشجوی دکتری علوم ارتباطات اجتماعی، گروه ارتباطات، دانشکده علوم ارتباطات، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران (نویسنده مسئول).
sharifi1824@yahoo.com

۲. دانشیار گروه علوم ارتباطات اجتماعی، دانشکده علوم ارتباطات، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.
a.hosseini@atu.ac.ir

DOI: 10.22034/IMRL.2024.434330.1223

مقدمه

رسانه‌ها جریان غالب (یا یکی از جریان‌های غالب) اجتماعی را بازتاب می‌دهند و اگر به گفتمان‌های غالب و نه به صداهای مخالف یا فردی علاقه داشته باشیم، خبرگزاری‌ها، روزنامه‌ها و هفته‌نامه‌های مطرح، منابعی روشن برای بررسی این گفتمان‌ها هستند. «با تکیه بر برداشت شناخته شده تحلیل گفتمان انتقادی از گفتمان به منزله سازنده و نیز برساخته اجتماع، مووتنر^۱ معتقد است که دیالکتیک گفتمان و جامعه در عرصه رسانه‌های جمعی اهمیتی ویژه دارد، زیرا انتشار آن برای جمع گسترده‌ای از مخاطبان اثر سازندگی گفتمان، یعنی قدرت آن در برساخت واقعیت را افزایش می‌دهد» (مووتنر، به نقل از خسروی‌نیک، ۱۳۹۷: ۹۱). فوکو گفتمان‌ها را اعمالی می‌داند که به‌طور نظام‌مند و موضوعاتی را شکل می‌دهند که خود سخن می‌گویند. گفتمان‌ها درباره موضوعات صحبت نمی‌کنند و تعیین کننده هویت موضوعات نیستند، بلکه خود سازنده موضوعات‌اند و در فرایند این سازندگی مداخله خود را پنهان می‌سازند (عضدانلو، ۱۳۸۰: ۱۷-۱۸).

یکی از گسترده‌ترین و فراگیرترین گفتمان‌هایی که مردم با هر سابقه و پیشینه‌ای در معرض آن قرار دارند، زبانی است که در رسانه‌ها و اخبار استفاده می‌شود (خسروی‌نیک، ۱۳۹۷: ۸۹). اصلی‌ترین کارکرد رسانه‌ها پاسخ‌دهی به نیازهای اطلاعاتی جوامع است. آنچه در قالب اخبار در رسانه‌ها منتشر می‌شود حاصل انتخاب‌ها و تصمیم‌های بی‌هدف و تصادفی نیست، بلکه تحت تأثیر عوامل درون سازمانی و برون سازمانی است. خبر خنثی نیست و در چارچوب گفتمان و ایدئولوژی حاکم بر هر رسانه عمل می‌کند. خبر در رسانه دارای معانی آشکاری است که همان معانی واژگان پیام است؛ اما همزمان دارای معانی پوشیده‌ای نیز هست که به شرایط زمانی، مکانی، نشانه‌ای، زبان و استعاره‌های نهفته در خبر و تجارب فرستنده و گیرنده آن بستگی دارد. شناخت این معانی ضمنی به ما کمک می‌کند تا صحنه‌های آشکار و پنهان سیاست خبری رسانه‌ها را بشناسیم (رضی و خلیلی، ۱۳۹۲: ۴).

امروزه رسانه‌های بین‌المللی نقش قابل ملاحظه‌ای در رقابت‌ها، جنگ‌ها، محوربندی‌ها و صف‌بندی‌های بین‌المللی دارند. جنگ روسیه و اوکراین از جمله مواردی است که رسانه‌های بین‌المللی نقش مهمی در آن ایفا کرده‌اند. این جنگ در ۲۴ فوریه سال ۲۰۲۲ آغاز شد و جهان را در مقابل واقعیت‌های جدیدی قرار داد. از پایان جنگ جهانی دوم، هیچ جنگ بزرگی بین دو همسایه در اروپا رخ نداده است. تلاش روسیه این است که کی‌یف را از ناتو دور نگه دارد و از

پیوندهای تاریخی و فرهنگی خود با این کشور محافظت کند. این دو کشور مرزهای جغرافیایی طولانی، اشتراک‌های گسترده فرهنگی اسلاو و اقتصادهای به شدت وابسته‌ای با هم دارند. برای نمونه، اوکراین محل ترانزیت بیش از ۸۰ درصد گاز وارداتی اروپا از روسیه است (Tsygankov, 2015:11). از همین رو، اوکراین برای روسیه فقط همسایه‌ای مانند دیگر همسایه‌ها نیست و اهمیت ژئوپلیتیک، ژئواکونومیک و ژئواستراتژیک ویژه‌ای دارد. دیدگاه‌ها و تحلیل‌های متفاوتی در مورد جنگ روسیه و اوکراین از سوی رسانه‌های هر دو کشور مطرح شده است. رسانه‌های روسیه از عملیات ویژه نظامی صحبت می‌کنند؛ در حالی که رسانه‌های اوکراین اصطلاح تجاوز نظامی را به کار می‌برند. در این نوشتار می‌خواهیم گفتمان رسانه‌های بین‌المللی روسیه در مورد جنگ اوکراین را بررسی نماییم. از همین رو هدف از پژوهش حاضر، دستیابی به نحوه بازنمایی جنگ روسیه و اوکراین توسط خبرگزاری اسپوتنیک فارسی در بازه زمانی یک ماه نخست وقوع این جنگ (یعنی ۲۴ فوریه ۲۰۲۲ تا ۲۳ مارس ۲۰۲۲) است. سؤال اصلی پژوهش این است که نحوه بازنمایی جنگ اوکراین در اخبار خبرگزاری اسپوتنیک فارسی چگونه است؟ این پژوهش به دنبال آن است که اخبار خبرگزاری اسپوتنیک فارسی را از حیث چارچوب‌های به کار رفته، مفاهیم برجسته شده و به حاشیه رانده شده و گفتمان مسلط در خصوص جنگ اوکراین بررسی کند. شناخت گفتمان رسانه‌های روسیه در رابطه با جنگ اوکراین، در فهم راهبردها و رویکردهای روسیه در این جنگ نقش بسزایی دارد. بدون فهم دقیق ابعاد این گفتمان، درک انگیزه‌ها و علل آغاز این جنگ دشوار خواهد بود.

پیشینه پژوهش

تحقیقات خارجی در مورد بازنمایی جنگ روسیه و اوکراین در رسانه‌ها انجام شده است اما در سطح داخلی، مقالاتی که در رابطه با جنگ روسیه و اوکراین انجام گرفته‌اند، به موضوعات غیرگفتمانی و غیررسانه‌ای مانند ملی‌گرایی و ژئوپلیتیک روسی، شخصیت پوتین و امنیت پرداخته‌اند. در جدول زیر به موارد مهم و جدید این تحقیقات اشاره می‌شود.

جدول ۱. پیشینه پژوهش

ردیف	عنوان	نویسندگان/سال	یافته اصلی
۱	بازنمایی جنگ روسیه و اوکراین در اخبار تلویزیونی هند	روی ^۱ و پائول ^۲ /۲۰۲۲	بازنمایی جنگ روسیه و اوکراین در اخبار تلویزیونی هند، بیش از حد احساسی و بیهوده بوده و نشان دهنده موضع غیرمتعهد هند در نظم نوین جهانی است.
۲	تحلیل گفتمان انتقادی بازنمایی جنگ روسیه و اوکراین در مطبوعات ملی پاکستان	طارق ^۳ و لوبنا ^۴ /۲۰۲۳	یافته‌های این تحقیق نشان داد که مطبوعات ملی پاکستان در بازنمایی جنگ روسیه و اوکراین، از قواعد حل و فصل منازعه پیروی نمی‌کنند. این مطبوعات دیدگاه‌های کلی درباره جنگ را بازنمایی می‌کنند.
۳	سوء برداشت‌های پوتین و جنگ ۲۰۲۲ اوکراین	سعید شکوهی/۱۴۰۱	پوتین در سه بعد بنیادین دچار سوء برداشت شده است. این سوء برداشت‌ها همراه با دو عامل پررنگ در فرهنگ راهبردی روسیه یعنی غرور و ترس موجب تسریع و توجیه جنگ با اوکراین شد. این سه دسته سوء برداشت از این قرارند: ۱- سوء برداشت در برآورد میزان قدرت خود و دشمن؛ ۲- سوء برداشت در زمینه نیت‌های خصمانه دشمن و ۳- سوء برداشت در زمینه واکنش طرف‌های سوم
۴	واکاوی جنگ روسیه و اوکراین از نظر امنیت هستی‌شناختی	پژمان نوری، عماد هلالات و امیررضا مقومی/۱۴۰۱	جنگ روسیه و اوکراین در چارچوب تئوریک امنیت هستی‌شناختی مبتنی بر مؤلفه‌های اوراسیاگرایی، ملی‌گرایی و ژئوپلیتیک روسی که روایت بیوگرافیک روسیه را شکل می‌دهند به وجود آمده

1. Roy
2. Paul
3. Tarique
4. Lubna

ردیف	عنوان	نویسندگان/سال	یافته اصلی
			است و حمله به اوکراین اتخاذ کنشی شرافتمندانه برای پرهیز از شرم توسط روسیه تلقی می‌شود.
۵	تبیین چرایی و چگونگی شکل‌گیری جنگ روسیه و اوکراین بر پایه نظریه موازنه تهدید	علیرضا سمیعی اصفهانی و سارا فرحمند/۱۴۰۱	درک تهدید و خطرات ناشی از تحرکات و اقدامات آمریکا و ناتو در اروپای شرقی و به‌ویژه اوکراین باعث شده است که عزم پوتین برای مقابله با پیشروی ناتو، حالت تهاجمی به خود بگیرد و در نهایت باعث تهاجم روسیه به اوکراین شود.

پژوهش‌های داخلی عمدتاً متمرکز بر نظریه‌های علوم سیاسی و روابط بین‌الملل نگاشته شده‌اند، حال آنکه در پژوهش حاضر، به بعد رسانه‌ای و گفتمانی این جنگ توجه شده و وجه گفتمانی آن را مورد مطالعه قرار می‌دهد. در مقاله حاضر، بازنمایی جنگ اوکراین توسط یکی از رسانه‌های مهم روسیه یعنی خبرگزاری اسپوتنیک فارسی، بررسی می‌شود.

ادبیات نظری

به طور کلی در بازنمایی رسانه‌ای ما با دو رویکرد نشانه‌شناختی و گفتمانی مواجهیم که در این پژوهش از رویکرد گفتمانی (ون‌دایک و فرکلایف) برای مطالعه گفتمان خبرگزاری اسپوتنیک فارسی کمک گرفته‌ایم. نظریه بازنمایی از برجسته‌ترین نظریه‌هایی است که برای تحلیل‌های گفتمانی سودمند است؛ زیرا مبتنی بر پیوندی نزدیک میان زبان، ایدئولوژی و قدرت است. همان‌طور که در تشریح این نظریه گفته شد رسانه برای جلب و جذب خواننده، شنونده یا بیننده، پاره‌ای از رویداد یا مسئله را بازگو می‌نماید و در حقیقت قسمت‌هایی را برجسته می‌سازد و بخشی دیگر را نیز پنهان می‌کند و به این شیوه، موضوع و رویداد مورد نظر را شکل و چارچوبی متناسب با سیاست‌های رسانه‌ای خود می‌بخشد.

در این بخش لازم است موارد مهم از نظریه گفتمان و نظریه بازنمایی استوارت هال تبیین شوند، تا اصول واکاوی اخبار خبرگزاری اسپوتنیک فارسی در این پژوهش معلوم باشند.

گفتمان؛ کردار اجتماعی زبان

فرکلاف رویکرد خود را مطالعه انتقادی زبان می‌نامد. در رهیافت وی زبان کرداری اجتماعی است و این تفکر دارای چند مفهوم ضمنی است: ۱- زبان بخشی از جامعه است و خارج از آن نیست ۲- زبان فرایندی اجتماعی است ۳- زبان یک فرایند مشروط اجتماعی است؛ یعنی مشروط به سایر بخش‌های غیرزبانی جامعه است (Fairclough, 1989: 22).

فرکلاف برای مفهوم گفتمان سه معنای متفاوت در نظر می‌گیرد. نخست گفتمان در انتزاعی‌ترین شکل خود به کاربرد زبان به‌مثابه رویه اجتماعی اشاره دارد و در معنای دوم نوعی کاربرد زبان در حوزه‌ای خاص است، نظیر گفتمان سیاسی یا علمی و در معنای سوم، گفتمان اسمی قابل شمارش است (یک گفتمان، آن گفتمان، گفتمان‌ها) که به روش سخن گفتنی اطلاق می‌شود و به تجربیات برآمده از منظری خاص معنا می‌دهد (Jorgensen & Phillips, 2002: 119). در الگوی فرکلاف، هر رویداد گفتمانی به طور همزمان یک قطعه متن، یک نمونه کردار گفتمانی و یک نمونه کردار اجتماعی تلقی می‌شود. بعد متنی به تحلیل زبانی متون مرتبط است. بعد کردار گفتمانی ماهیت فرایندهای تولید و تفسیر متن را نمایان می‌کند. بعد کردار اجتماعی به مسئله تحلیل اجتماعی نظیر موقعیت‌های سازمانی و نهادی رویداد گفتمان و اینکه آنها چگونه ماهیت کردار گفتمانی را شکل می‌بخشند و نیز اثرات سازنده گفتمان متمرکز است. الگوی وی در بعد کردار گفتمانی بر مفهوم بینامتنیت و در بعد کردار اجتماعی بر مفهوم ایدئولوژی به ویژه هژمونی توجه دارد. در این رویکرد، ترکیب بینامتنیت و هژمونی است که چارچوبی کارآمد را برای مطالعه تغییر گفتمانی مرتبط با تغییر فرهنگی اجتماعی ایجاد می‌کند (قجری و نظری، ۱۳۹۲: ۸۸-۸۷).

بر مبنای سه لایه بالا، فرکلاف سه جنبه یا سه سطح نیز برای گفتمان کاوی انتقادی تشریح می‌کند: سطح اول توصیف است که با ویژگی‌های صوری متن ارتباط دارد. سطح دوم تفسیر است که به ارتباط میان متن و تعامل می‌پردازد - این که متن را حاصل فرایند تولید و منبع فرایند تفسیر بدانیم. سطح سوم تبیین است که به بیان ارتباط میان تعامل و بافت اجتماعی می‌پردازد - این که چگونه فرایندهای تولید و تفسیر تحت تأثیر اجتماع قرار دارند (فرکلاف، ۱۹۸۹: ۲۷-۲۶).

بازنمایی

در ابتدا باید بیان کرد که واژه بازنمایی به معنای نماینده و جانشین به کار می‌رود. بازنمایی با محاکات نسبتی درهم تنیده دارد. اصطلاح محاکات را افلاطون و شاگردش ارسطو به کار بردند.

ارسطو بر این اعتقاد بود که تمام هنرها، چه گفتاری و چه بصری و چه موسیقایی، حالت‌های گوناگون بازنمایی هستند. او که بازنمایی را امری غریزی و فطری می‌دانست، بر آن بود که نشانه‌های انکارناپذیر آن از دوران کودکی آشکار می‌شود و به اعتبار همین خصیصه هم هست که انسان را از حیوان متمایز می‌کنند. تمایل انسان به تقلیدگری بیش از هر حیوان دیگر است و نخستین درس‌های خود را از طریق تقلیدگری و بازنمایی می‌آموزد (قره‌باغی، ۱۳۸۳: ۳۷).

بازنمایی از جمله مسائلی بود که هال به آن پرداخت. طبق دیدگاه هال، بازنمایی ساخت معنا طبق چارچوب‌های گفتمانی است و هرگونه بازنمایی در درون گفتمان صورت می‌گیرد (مهدی‌زاده، ۱۳۸۷: ۱۶). هال معتقد بود که بازنمایی امری معنادار است و بر جهان و همچنین افراد موجود در آن تاثیر می‌گذارد. او بیان می‌کند که بازنمایی افراد یا چیزهای مختلف یک معنی ثابت ندارند، بلکه بیشتر تفسیر دارند (Brayant, 2021: 2). بدون شک جهان مستقل از بازنمایی‌هایی که از آن صورت می‌گیرد وجود دارد، اما معنادار شدن جهان در گرو بازنمایی آن است. بنابراین، بازنمایی شیوه‌ای است که ما به واسطه آن واقعیت را معنادار می‌کنیم. همچنین معناهایی را که درباره خودمان و دیگران و جهان ایجاد می‌کنیم از طریق بازنمایی با یکدیگر سهیم می‌شویم یا درباره‌شان مجادله می‌کنیم (مهدی‌زاده، ۱۳۸۷: ۱۶-۱۵). هال در مورد رابطه معنا و بازنمایی می‌گوید: «معنا در شی یا شخص یا چیز است، نه در واژه. ما هستیم که معنا را چنان تعیین و تثبیت می‌کنیم که پس از مدتی طبیعی و قطعی به نظر می‌رسد. معنا از طریق نظام بازنمایی ساخته می‌شود. معنا از طریق رمز ساخته و تثبیت می‌شود» (Hall, S, 1997: 144). گفتمان رسانه‌ها از طریق بازنمایی رسانه‌ای بروز و ظهور می‌یابد. به تعبیر ریچارد دایر، در بازنمایی رسانه‌ای، رسانه‌ها ساحتی را از جنبه‌های مختلف واقعیت مانند مکان‌ها، اشیاء و هویت‌های فرهنگی می‌گیرند و ایجاد می‌کنند (Stafford and Amp, 2010: 106).

همچنین رسانه هیچ‌گاه ابزاری خنثی و میانجی‌ای بی‌طرف برای بیان واقعیت به شمار نمی‌آید، زیرا به زبان و معنا متکی است و زبان و معنا نیز در چارچوب گفتمان، همواره به قدرت تکیه دارند. بازنمایی رویدادها در رسانه‌ها فارغ از اخلاقی و غیراخلاقی بودن آن، دارای سوگیری ایدئولوژیک و برای تضعیف یا تثبیت قدرت و گفتمانی ویژه است. (کاظمی و ناظر فصیحی، ۱۳۸۶: ۱۴۱). بنابراین، از رهگذر نظام بازنمایی، گفتمان مستقر در معنادهی به رویدادهای خبری طبق ایدئولوژی شناختی خود عمل می‌کند و به این ترتیب گفتمان خود را بازتولید می‌کند و استمرار می‌بخشد.

ریشه‌های تاریخی شکل‌گیری جنگ روسیه و اوکراین

با فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی در سال ۱۹۹۱ و ایجاد روسیه و کشورهای مشترک‌المنافع (CIS)، اوکراین نیز به‌عنوان یک کشور مستقل شکل گرفت (Miller, 2017). تا قرن نهم میلادی، کی‌یف پایتخت اوکراین بخشی از خاک روسیه بود (Kuzio, 2019) و شبه جزیره کریمه نیز در سال ۱۹۵۴ میلادی توسط خروشچف به اوکراین داده شد. (Chatterjee, 2014). روسیه توانست در دهه ۹۰ میلادی، غرب را از شرق اروپا خارج کند و خود بر این منطقه مسلط شود. همچنین مسکو از سال ۱۹۹۱ به بعد، شروع به حمایت از جناح‌های طرفدار خود در داخل اوکراین کرد. این کشور توانست در سال ۲۰۱۴، شبه جزیره کریمه را به خاک خود ملحق نماید و از آن زمان به تلاش برای حمایت از جنبش‌های طرفدار روسیه در استان‌های لوهانسک و دونتسک ادامه داده است (Kuzio, 2019). از زمان حمله روسیه به کریمه در سال ۲۰۱۴، درگیری در سراسر مناطق شرقی اوکراین شایع بوده است (Gorbach, 2021). اما بحران زمانی اوج گرفت که اوکراین درخواست عضویت در پیمان نظامی ناتو داد. مسکو در سال ۲۰۲۱، دو پیش‌نویس توافقنامه ارائه کرد تا از گسترش ناتو در مرزهای خود جلوگیری نماید. روسیه از ناتو خواست که به بیانیه اجلاس سال ۲۰۰۸ که بر عدم پیوستن گرجستان و اوکراین به ناتو تأکید می‌کرد، پایبند بماند اما غرب این خواست روسیه را رد کرد و از مسکو خواست نیروهای خود را از مرز اوکراین خارج کند. روسیه که گسترش ناتو و پیوستن اوکراین به آن را تهدید آشکار برای خود می‌دید، تصمیم گرفت در ۲۴ فوریه ۲۰۲۲ به اوکراین حمله کند (Kibry, 2022).

روش تحقیق

در انتخاب روش برای هر پژوهش باید به مؤلفه‌هایی نظیر هدف، چستی پژوهش و نوع مطالعه و ارزیابی (تحلیل در پژوهش‌های کیفی) توجه کرد. با توجه به موضوع مطالعه، روش انتخاب شده، ترکیبی از روش تحلیل گفتمان انتقادی ون دایک و فرکلاف است. تحلیل گفتمان انتقادی روشی کیفی است و نیازی به انتخاب نمونه‌های زیاد نیست چرا که در مسیر تحلیل، آنچه مهم است، جزئیات موجود در نمونه‌ها و دستیابی به آنهاست (Ekshi, 2011: 112).

این پژوهش روی خبرگزاری اسپوتنیک متمرکز است. اسپوتنیک یک آژانس خبری و رادیویی است که در ده‌ها کشور، به‌ویژه در ایالات متحده آمریکا، چین، فرانسه، آلمان، مصر و همچنین در انگلیس فعالیت می‌کند. این آژانس خبری، اخبار سیاسی و اقتصادی جهانی را برای

مخاطبان گسترده خود در سراسر جهان پوشش می‌دهد. اسپوتنیک در ۱۰ نوامبر ۲۰۱۴ به‌عنوان بخش مهمی از خبرگزاری بین‌المللی «روسیا سیگودنیا»^۱ فعالیت خود را در زمینه رسانه‌های جهانی آغاز کرد. این آژانس دارای وبسایت‌های متعددی است و به بیش از ۳۰ زبان فعالیت می‌کند و اسپوتنیک فارسی یکی از آنها است. ایستگاه رادیویی اسپوتنیک به‌صورت شبانه‌روزی به زبان‌های انگلیسی، عربی، اسپانیایی، چینی و سایر زبان‌ها پخش می‌شود. اسپوتنیک دارای مرکزی برای مطالعه افکار عمومی است. در چارچوب پروژه «اسپوتنیک - نظرات»، افکار عمومی در ایالات متحده آمریکا و کشورهای اروپایی به‌طور دوره‌ای مورد سنجش قرار می‌گیرد. اسپوتنیک جایگزین آژانس بین‌المللی «ریا نووستی» و ایستگاه رادیویی «صدای روسیه» شد که در سال ۲۰۱۳ بسته شدند (sputnikarabic.ae, 2023).

در این پژوهش، جامعه مورد مطالعه، تمام اخبار خبرگزاری اسپوتنیک فارسی در مورد جنگ روسیه و اوکراین در یک ماهه نخست این جنگ یعنی ۲۴ فوریه ۲۰۲۲ تا ۲۳ مارس ۲۰۲۲ است و از شیوه نمونه‌گیری غیرتصادفی هدفمند استفاده شده است. انتخاب ماه نخست جنگ به‌عنوان نمونه به این دلیل است که همراه با شروع جنگ و در هفته‌های اول آن، هر دو کشور درگیر جنگ، یعنی روسیه و اوکراین، فعالیت‌های رسانه‌ای گسترده‌ای به‌منظور پیشبرد گفتمان خود انجام داده‌اند. پژوهشگران نمونه‌ها را به‌صورت هدفمند و با هدف قبلی انتخاب کرده و این انتخاب نه به‌دلیل سهولت که بر اساس اطلاعات قبلی است. بر همین اساس، تمامی اخبار منتشر شده از خبرگزاری مذکور ثبت شده تا از میان آنها خبرهایی که با هدف پژوهش مطابقت دارند، انتخاب شوند. بنابراین، با نمونه هدفمند، ابتدا تمامی اخباری که در بازه زمانی یک ماه نخست وقوع این جنگ منتشر شده بود، مورد بررسی قرار گرفت و سپس با هدف انتخاب نمونه خاصی که بازتاب دهنده و بازتولیدکننده انگاره‌ها و ایماژهای مرتبط با این جنگ باشد، تعداد ۱۴ خبر به‌عنوان شواهد مباحث نظری انتخاب شد تا تمهیدات گفتمانی آنها تحلیل انتقادی شود. حجم نمونه در مطالعات کیفی مرتبط با اشباع نظری است. در واقع قاعده نمونه‌گیری در پژوهش کیفی این است که محقق به نمونه‌گیری تا آنجا ادامه می‌دهد که اطلاعات جدیدی به‌دست نیامده یا دیدگاه جدیدی قابل دستیابی نباشد (Elmusharaf, 2012). از این رو در پژوهش حاضر نمونه‌گیری را تا آنجا ادامه دادیم که اطلاعات یا دیدگاه جدیدی ظهور نکند و به همین دلیل ۱۴ خبر را به‌عنوان نمونه انتخاب کردیم.

عملیاتی کردن و مقوله‌سازی

ون دایک، از متغیرهای متنوعی استفاده می‌کند که بسته به موضوع می‌تواند تفاوت‌هایی با یکدیگر داشته باشند. براساس موضوع خبری جنگ اوکراین، هشت متغیر واژگان، افراد و نهادهای مطرح شده در متن، قطب‌بندی، استناد یا ذکر شواهد در متن، پیش‌فرض‌ها، دلالت‌های ضمنی، مولفه‌های اجماع و توافق و گزاره‌های اساسی مورد استفاده قرار گرفت. همچنین روش فرکلاف، دارای سه مرحله توصیف، تفسیر و تبیین و هر حوزه، دارای فرایند ارتباطی (تعامل) است. این تعاملات شامل متن (گزارش خبری)، کنش گفتمانی (مرحله تولید و مصرف) و کنش اجتماعی (ساختارهای فرهنگی) می‌شود که چارچوب تحلیلی یک فرایند ارتباطی را تشکیل می‌دهند. در واقع مدل سه بعدی فرکلاف، چارچوب تحلیلی برای تحقیق تجربی درباره ارتباطات و جامعه است و هر نوع تحلیل گفتمان رخدادهای ارتباطی، باید ابعاد سه گانه فوق را دربرگیرد (فرکلاف، ۱۳۷۹: ۲۶). در سطح توصیف، مشخصات صوری مانند واژگان قرار دارد. در سطح تفسیر، متون بر اساس فرضیات عقل سلیمی که ویژگی‌های متن را دارای ارزش می‌کنند، تفسیر می‌شوند و تفسیر غالباً ترکیبی از متن و ذهنیت مفسر است که بر اساس دانش زمینه‌ای مفسر به کار گرفته می‌شود. سطح تبیین، ارتباط میان تعامل و بافت اجتماعی را بیان می‌کند و هدف از تبیین، نشان دادن گفتمان به عنوان بخشی از یک فرایند اجتماعی است.

ون دایک در تحلیل گفتمان انتقادی، به شیوه‌ای نظام‌مند، راهبردها و ساختارهای متنوع متن و گفتار را در ارتباط با بافتار اجتماعی و سیاسی مطالعه می‌کند (Van Dijk, 2000: 35). بر این اساس، در این پژوهش ابتدا از کارویژه‌های ون دایک استفاده شده و سپس با استفاده از رویکرد فرکلاف، تحلیل اخبار خبرگزاری اسپوتنیک فارسی در سه سطح توصیف، تفسیر و تبیین انجام شده است. در ادامه، تعریف مختصر و کاربردی کارویژه‌های ون دایک ارائه می‌شود.

نظام واژگانی: به لحاظ سنتی شناخته شده‌ترین راه مطالعه ایدئولوژی و زبان، تحلیل اقلام واژگانی است. کلمات ممکن است طوری انتخاب شوند که عموماً واجد ارزش‌ها و هنجارهای خاصی باشند و بنابراین ممکن است برای بیان یک قضاوت ارزشی (مثلاً نژادپرست) به کار روند. هرچند گزاره‌های زیادی (مثل زیبا، کثیف و ...) وجود دارند که در حالت طبیعی برای بیان یک نظر به کار می‌روند اما گزاره‌های دیگری (مثل آلوده، دموکراتیک و ...) هم وجود دارند که بسته به اینکه یک سیستم ارزشی یا معرفتی چه پیش‌فرضی از آنها دارد، می‌توانند واقع‌گرایانه یا ارزیابانه باشند (ون دایک، ۱۳۸۶: ۹۳ به نقل از تراپی اقدم و بختیاری، ۱۴۰۱: ۱۳۶).

افراد و نهادهای مطرح شده در متن: بر اساس این مقوله، می‌توان پی برد که نهادهای ارگان‌ها یا مؤسساتی که در خبرها نام برده شده‌اند، به صورت مثبت مطرح شده یا در جایگاه منفی قرار گرفته‌اند. این مقوله یا کارویژه حاوی داوری متن و کنشگر آن در مورد افراد و نهادهای ذکر شده در متن خبر است و در نهایت، به تحلیل مرزبندی‌های متن یاری می‌رساند (فرقانی، ۱۳۸۲: ۵۰)

قطب‌بندی یا غیرسازی (ارزش‌های متناسب به خود یا دیگری): بسیاری از ایدئولوژی‌های تضاد اجتماعی، سلطه و نابرابری را حفظ و بازتولید می‌کنند. این تضاد ممکن است هر نوع منافعی را شامل و به‌صورت قطب‌بندی شده سازماندهی شود؛ یعنی «ما/خود» را در برابر «آنها/دیگران» قرار دهد (ون‌دایک، ۱۳۸۶: ۱۱۷). در فرایند «غیرسازی» همواره «خود» بودن برتر از «دیگر» بودن است (Isherwood and Harris, 2014: 46).

استناد یا ذکر شواهد در متن: شناخت و بررسی استنادها یا شواهد در متن خبر می‌تواند در تحلیل اینکه خبر بر آن است تا به چه ادله‌ای و یا چه ارزیابی مثبت و منفی‌ای واقعیتی را به ذهن مخاطبان خود منتقل کند، حائز اهمیت است. معمولاً، خبرها دارای یک سری نقل‌قول‌ها، منابع اطلاعاتی، کارشناسان، رهبران و مسئولانی هستند که نوعاً این مقوله آنها را شامل می‌شود (فرقانی، ۱۳۸۲: ۵۲-۵۱).

پیش‌فرض‌ها: پیش‌فرض‌ها، افکار قالبی و پیش‌داوری‌ها، زیرساخت استدلال و استنتاج نویسنده یا گوینده را شکل می‌دهد. بنابراین، شناخت پیش‌فرض‌ها، تحلیلگر را قادر می‌سازد به لایه‌های زیرین یا اهداف واقعی صاحب اثر پی ببرد (فرکلاف، ۱۳۷۹: ۵۳).

دلالت‌های ضمنی متن (تلقین و تداعی): در این حوزه، تلقین چیزهایی را شامل می‌شود که متن به‌وسیله آن‌ها در صدد ذهنیت‌سازی است. تداعی، یادآوری مفاهیم و تعبیر ناگفته در یک متن است. در تلقین و تداعی، کنشگر به شکلی غیرمستقیم، افکار و ایده‌های ذهنی خاصی را در ذهن مخاطب ایجاد و با بیان ناگفته‌های مورد نظر خود، ذهنیت او را متأثر می‌کند (فرقانی، ۱۳۸۲: ۵۳-۵۲).

مولفه‌های اجماع و توافق در متن: ون‌دایک برای توضیح این مقوله می‌گوید که به‌عنوان مثال، دولت‌های غربی از طریق اطلاع‌رسانی، شهروندان خود را از عواقب نامطلوب و ناخوشایند مهاجرت آگاه می‌کنند. بدین ترتیب، نگرش شهروندان کشورهای غربی درباره مهاجرت تحت تاثیر قرار می‌گیرد. این نگرش‌ها می‌توانند نیت و انگیزه‌های مردم را برای عمل موردنظر دولت

تحت تاثیر قرار دهد تا یک ناخشنودی دسته جمعی علیه مهاجرت ایجاد شود، بدین ترتیب دولت مردان می‌توانند حمایت خود را، به پشتوانه اینکه دیگر پشتیبانی عمومی از سیاست‌های آزادمنشانه درباره مهاجرت وجود دارند، بردارند (ون‌دایک، ۱۳۸۲ به نقل از هوشیار، ۱۳۹۹: ۷).

گزاره‌های اساسی متن: گزاره‌ها عبارات یا جمله‌هایی هستند که معنای اساسی متن بر آنها تکیه دارد. یک متن از گسترش و بسط گزاره‌های اصلی آن به‌دست می‌آید. گزاره‌ها، پیام اصلی متن را در خود دارند (فرقانی، ۱۳۹۲: ۵۳).

در پژوهش حاضر، واحد انتخاب شده برای تحلیل گفتمان، متن است؛ چراکه کامل‌تر از جمله، بند، عبارت، صفحه، مصاحبه، خاطرات و سخنرانی می‌تواند مؤید گفتمان یک رسانه باشد. بر این اساس، خبرهای رسانه منتخب به‌عنوان متن انتخاب شدند و واحد ثبت، کلمه در نظر گرفته شد. در جدول زیر، عنوان و محور این گزارش‌ها نوشته شده و در بخش منابع و مآخذ آدرس دسترسی به آنها ارائه شده است.

جدول ۲. حجم نمونه منتخب از اخبار خبرگزاری اسپوتنیک فارسی

شماره	عنوان خبر منتخب	محور خبر	تاریخ انتشار
۱	لاوروف: قاتلان واقعی در کنار رژیم کی‌یف می‌جنگند	غرب	۲۰۲۲/۳/۳
۲	سخنرانی پوتین در شورای امنیت در باره اوکراین	ملی‌گرایان و نازی‌گرایان	۲۰۲۲ /۳/۳
۳	مسکو: هدف عملیات ویژه روسیه سرنگونی دولت فعلی اوکراین نیست	جمهوری‌های دونباس	۲۰۲۲/۳/۹
۴	فرماندار نیکولایف: نیروهای روسیه نمی‌خواهند به غیرنظامیان شلیک کنند و از شهر دور شدند	غیرنظامیان اوکراینی	۲۰۲۲/۳/۱
۵	منطقه لوهانسک از عملیات برای آزادی سرزمین‌های اشغال شده خبر داد	جمهوری لوهانسک	۲۰۲۲/۲/۲۴
۶	ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه گفت که اوکراین هرگز به عنوان تکیه‌گاهی برای تهدید روسیه عمل نخواهد کرد.	روسیه	۲۰۲۲/۳/۱۶

شماره	عنوان خبر منتخب	محور خبر	تاریخ انتشار
۷	زلنسکی: سامانه های هوایی در اختیار اوکراین قرار گیرد	زلنسکی	۲۰۲۲/۳/۱۶
۸	پوتین: آمریکا با پنهان شدن پشت روسیه تلاش می کند مردم خود را فریب دهد	آمریکا	۲۰۲۲/۳/۱۰
۹	عملیات ویژه روسیه به موقع بود و جان صدها هزار نفر را در کریمه و دونباس نجات داد	عملیات ویژه نظامی روسیه	۲۰۲۲/۳/۶
۱۰	قبل از عملیات ویژه چه تعداد سلاح وارد اوکراین شده است؟	کمک تسلیحاتی غرب به اوکراین	۲۰۲۲/۳/۵
۱۱	پوتین: استقرار احتمالی سلاح هسته‌ای در اوکراین آینده این کشور را زیر سوال می برد	سلاح هسته‌ای	۲۰۲۲/۳/۵
۱۲	وزارت دفاع روسیه ویدئوی عملیات نابود سازی ملی گرایان اوکراینی را منتشر کرد	ملی گرایان اوکراینی	۲۰۲۲/۳/۵
۱۳	رهبر اوکراین از ورود اولین نیروهای داوطلب خارجی به این کشور خبر داد	نیروهای داوطلب خارجی	۲۰۲۲/۳/۳
۱۴	پوتین خطاب به مردم اوکراین: قدرت را در دستان خود بگیرید	پوتین	۲۰۲۲/۲/۲۵

تجزیه و تحلیل داده‌ها

در این بخش، گفتمان رسانه‌ای اخبار خبرگزاری اسپوتنیک فارسی درباره جنگ اوکراین واکاوی می‌شود.

ابتدا برای نمونه، خلاصه یک خبر از خبرگزاری مورد مطالعه، بر مبنای کارویژه‌های ون دایک و روش فرکلاف مورد ارزیابی قرار گرفته و سپس یافته‌های اصلی تمام اخبار بررسی شده در جدول‌های نهایی ذکر شده است. خبر مذکور به شرح زیر است:

اوروف: قاتلان واقعی در کنار رژیم کی‌یف می‌جنگند
 سرگئی لاوروف وزیر امور خارجه روسیه اعلام کرد قاتلان واقعی در کنار رژیم کی‌یف می‌جنگند.
 به گزارش اسپوتنیک، وزیر خارجه روسیه گفت: قاتلان واقعی در کنار رژیم کی‌یف می‌جنگند... به گفته وی، غرب در تلاش است تا هرگونه منبع اطلاعاتی از روسیه در مورد وضعیت اوکراین به‌ویژه در مورد نحوه رفتار گردان‌های ملی‌گرای اوکراینی در هنگام عقب‌نشینی که مانند غارتگران و دزدان رفتار می‌کنند را ببندد...

مسکو اعلام کرده است که هیچ طرح اشغالگری ندارد و هدف این عملیات حفاظت

از غیرنظامیان دونباس در برابر نسل‌کشی است...

تحلیل متن خبر فوق بر اساس کارویژه‌های ون دایک نشان می‌دهد که چپش هدفمند و ازگانی نظیر صلح‌آمیز، تلاش، دقت و حفاظت دارای بار ارزشی مثبت و در مقابل چپش و ازگانی منفی عموماً بر مرگبار بودن سیاست‌ها، نسل‌کشی، دزدی و غارت‌گری تاکید کرده است. همچنین افراد و نهادهای مطرح شده در متن به صورت مثبت عبارتند از: سرگئی لاوروف، روسیه، جمهوری‌های خلق دونباس و در مقابل افراد و نهادهای منفی مطرح شده در متن عبارتند از: رژیم کی‌یف، ملی‌گرایان اوکراینی و غرب.

متن در نحوه توصیف یا معرفی خود (ارزش‌های منتسب به خود)، از عزم روسیه برای نجات مردم منطقه دونباس صحبت کرده است؛ مسکو به صراحت اعلام کرده است که هیچ طرح اشغال‌گری ندارد و هدف این عملیات، حفاظت از غیرنظامیان دونباس در برابر نسل‌کشی است. وزارت دفاع روسیه تاکید کرد که این عملیات تنها زیرساخت‌های نظامی اوکراین را با تسلیحات با دقت بالا هدف قرار می‌دهد.

در نحوه توصیف یا معرفی دیگری (ارزش‌های منتسب به دیگری) از کمک غرب به اوکراین در نسل‌کشی مردم منطقه دونباس صحبت می‌کند. سرگئی لاوروف وزیر امور خارجه روسیه اعلام کرد قاتلان واقعی در کنار رژیم کی‌یف می‌جنگند. گردان‌های ملی‌گرای اوکراینی در هنگام عقب‌نشینی مانند غارت‌گران و دزدان رفتار می‌کنند.

متن در استناد یا ذکر شواهد به مواردی نظیر وزیر امور خارجه روسیه، وزرات دفاع روسیه، ایالات متحده آمریکا و خبرگزاری اسپوتنیک اشاره می‌کند.

پیش فرض‌های متن: روسیه عملیات نظامی ویژه‌ای را برای دفاع از منطقه دونباس در ۲۴ فوریه آغاز کرد و وزارت دفاع روسیه تاکید کرد که این عملیات تنها زیرساخت‌های نظامی اوکراین را با تسلیحات با دقت بالا هدف قرار می‌دهد.

دلالت‌های ضمنی متن در بخش تلقین: متن درصدد ایجاد این ذهنیت است که ملی‌گرایان اوکراینی با مردم منطقه دونباس مثل غارتگران و وحشی‌ها رفتار می‌کنند. روسیه برای نجات مردم دونباس عملیات ویژه نظامی را آغاز کرد. متن به مصاحبه سرگئی لاوروف اشاره می‌کند و چنین القاء می‌نماید که غرب و ایالات متحده آمریکا در قتل مردم دونباس شریک هستند. اما در

بخش تداعی، از اشارات متن چنین بر می‌آید که «رژیم کی‌یف» و غرب روسیه را مجبور کردند تا از مردم دونباس حمایت کند.

مؤلفه‌های اجماع و توافق در متن: عملیات نظامی تنها زیرساخت‌های نظامی اوکراین را با تسلیحات با دقت بالا هدف قرار می‌دهد. قاتلان واقعی یعنی غرب و آمریکا در کنار رژیم کی‌یف می‌جنگند. ایالات متحده و متحدانش کمک‌های نظامی و کمک‌های مرگبار به اوکراین را افزایش می‌دهند.

گزاره‌های اساسی متن: روسیه برای نجات مردم منطقه دونباس عملیات ویژه نظامی را آغاز کرده است. ملی‌گرایان اوکراینی با حمایت غرب برای روسیه تهدیدآمیز هستند.

همچنین ارزیابی خبر فوق بر اساس روش تحلیل گفتمان انتقادی فرکلاف نشان می‌دهد که خبر برای توصیف دولت اوکراین از واژگان منفی مانند مرگبار بودن سیاست‌ها، نسل‌کشی، دزدی و غارت‌گری استفاده کرده و به دنبال بازنمایی دولت اوکراین به‌عنوان یک «رژیم سیاسی فاقد مشروعیت» است. همچنین در بعد تفسیر، قطب‌بندی موجود در این خبر نشان می‌دهد که روسیه و غیرنظامیان دونباس، «ما» هستند و «دیگری» دولت اوکراین، ملی‌گرایان افراطی، غرب و آمریکا هستند. این خبر در سطح تبیین در پی بازنمایی این امر است که علت وقوع جنگ، نسل‌کشی و قدری دولت اوکراین، ملی‌گرایان افراطی در اوکراین و حامیان آنها یعنی غرب و آمریکا می‌باشد و نه روسیه. این خبر با طرح دالی مانند «روسیه هیچ طرح اشغالگری ندارد و هدف این عملیات حفاظت از غیرنظامیان دونباس در برابر نسل‌کشی است» چنین القاء می‌نماید که جنگ صرفاً برای حفاظت از غیرنظامیان صورت گرفته است.

در جدول زیر، یافته‌های تحلیل گفتمانی تمام نمونه آماری بر مبنای کارویژه‌های ون دایک آورده شده که به شرح زیر است.

رتال جامع علوم انسانی

جدول ۳. یافته‌های تحلیل گفتمانی خبرگزاری اسپوتنیک فارسی بر اساس روش ون دایک

گزیده مقوله‌های گفتمانی خبرگزاری اسپوتنیک فارسی در زمینه جنگ اوکراین	کارویژه‌های تحلیل متن	
امنیت. تامین. نازی‌زدایی. میلیتاریزه‌زدایی. نجات. حمایت. جمهوری‌های مردمی. پیشروی. عملیات ویژه. مسئولیت. امن. صلح‌آمیز. اقدام قاطع. آزادی. آزادسازی.	مثبت	نظام واژگان
تکیه‌گاه. تهاجم. قلدری. نسل‌کشی. رژیم. جنایتکاران. خونین. فریب. محاسبات اشتباه. مسدودسازی. سانسور. مرگبار. محدودیت. ملی‌گرایان افراطی. سیر انسانی. گوشت دم توپ. خارجی‌ها. قاتلان. غارتگران. دزدان. گروگان. معتادان	منفی	
روسیه. پوتین. دونباس. دونتسک. لوهانسک. ماریا زاکارووا. رئیس جمهوری خلق دونتسک. وزارت دفاع روسیه. وزیر امور خارجه روسیه. سرایان روسیه. فرماندار نیکولایف.	مثبت	افراد و نهاد های مطرح شده در متن
اوکراین. نازی‌ها. ملی‌گرایان اوکراینی. زلنسکی. کنگره آمریکا. غرب. بریتانیا. آلمان. لیتوانی. لهستان. اسلواکی. سوئد. فنلاند. اتریش. ناتو. نئونازی‌ها. وزیر دفاع اوکراین.	منفی	
ما امنیت روسیه و مردم خود را با اطمینان تامین خواهیم کرد. روسیه آماده است در جریان مذاکرات درباره وضعیت بی‌طرف اوکراین و غیرمیلیتاریزه کردن و نازی‌زدایی آن صحبت کند. هدف روسیه حمایت از افرادی است که به مدت هشت سال تحت قلدری و نسل‌کشی رژیم کی‌یف قرار گرفته‌اند. نیروهای مسلح ما فقط به زیرساخت‌های نظامیان و نیروهای نظامی آن حمله می‌کنند. هدف عملیات ویژه اشغال اوکراین نیست. افزایش قیمت انرژی تقصیر روسیه نیست. هدف عملیات ویژه سرنگونی دلت فعلی اوکراین نیست. مسکو هیچ طرح اشغال‌گری ندارد. عملیات نظامی ویژه به موقع اتفاق افتاد و طبق برنامه پیش می‌رود.	منتسب به خود	قطب‌بندی
رژیم کی‌یف در منطقه دونباس نسل‌کشی می‌کند. رژیم کی‌یف مسئول جنایت‌های خونین علیه مردم دونباس است. اوکراین از غرب سلاح‌های مرگبار دریافت می‌کند. رژیم کی‌یف به دنبال سلاح‌های هسته‌ای است. مزدوران خارجی تحت حمایت اوکراین از مردم به‌عنوان سیر انسانی استفاده می‌کنند. ملی‌گرایان اوکراینی مردم را گوشت دم توپ می‌کنند. نئونازی‌ها با خود مردم اوکراین نیز بدرفتاری می‌کنند. کشورهای غربی به همراه رژیم کی‌یف قاتلان واقعی هستند. اوکراین توسط باندمعتادان به مواد مخدر و نئونازی گروگان شده است.	منتسب به دیگری	

گزیده مقوله‌های گفتمانی خبرگزاری اسپوتنیک فارسی در زمینه جنگ اوکراین	کارویژه‌های تحلیل متن	
اسپوتنیک، رهبر روسیه، وزارت دفاع روسیه، زلنسکی، سخنگوی وزارت امور خارجه روسیه، رئیس جمهوری خلق دونتسک، سخنران‌های پوتین، وزارت دفاع روسیه، سرگئی لاوروف.	استناد یا ذکر شواهد در متن	
رژیم کی‌یف در منطقه دونباس نسل‌کشی می‌کند، روسیه برای نجات مردم جمهوری‌های دونباس عملیات نظامی ویژه را آغاز کرده است. اوکراین تحت کنترل ملی‌گرایان افراطی و نئونازی‌هاست، روسیه به دنبال اجرای عدالت است، روسیه به دنبال حذف تهدیدهای خارجی و نجات مردم خود است.	پیش‌فرض‌ها	
آمریکا و غرب مردم اوکراین را قربانی نقشه‌های خود برای تضعیف روسیه کرده‌اند، دولت اوکراین در هشت سال گذشته با مردم منطقه دونباس به شکل وحشیانه رفتار کرده است، جنگ نتیجه محاسبات اشتباه دولت اوکراین است و روسیه مقصر نیست، حمله نظامی یک عملیات ویژه نظامی است و نه یک جنگ گسترده، هدف عملیات ویژه نظامی سرنگونی دولت اوکراین نیست، روسیه می‌خواهد با نئونازی‌ها و ملی‌گرایان افراطی مستقر در اوکراین بجنگد و نه با مردم اوکراین.	تلقین	دلالت‌های ضمنی
روسیه برای حذف ملی‌گرایان افراطی و نئونازی‌های مستقر در اوکراین راهی جز عملیات ویژه نظامی نداشت، زلنسکی بازیچه سیاست‌های غرب است، غرب با ارسال سلاح‌های مرگبار، جان مردم اوکراین را به خطر می‌اندازد، با حذف جنایتکاران جنگی و نئونازی‌ها، عملیات ویژه نظامی نیز پایان می‌یابد، روسیه یک کشور بزرگ و قدرتمند است و توانایی دفاع از سرزمین‌های خود را دارد.	تداعی	
هسته‌ای کردن اوکراین، نقشه آمریکا و غرب برای جلوگیری از قدرت روسیه است، در صورت خلع سلاح شدن اوکراین، مسکو عملیات ویژه نظامی را متوقف می‌کند، ملی‌گرایان افراطی و نئونازی اوکراین دشمنان سرسخت روسیه هستند، مردم جمهوری‌های لوهانسک و دونتسک خواهان ملحق شدن به روسیه هستند، عملیات ویژه نظامی طبق برنامه پیش می‌رود، رژیم کی‌یف و غرب قاتلان واقعی هستند.	مؤلفه‌های اجماع و توافق	
دولت کی‌یف تحت کنترل ملی‌گرایان افراطی و نئونازی‌ها قرار دارد، عملیات ویژه نظامی از غیر نظامیان منطقه دونباس در برابر نسل‌کشی حفاظت می‌کند، نیروهای روسیه هیچ حمله‌ای به تاسیسات غیرنظامی و شهروندان اوکراین نمی‌کند، روسیه به دنبال آزادسازی سرزمین‌های اشغالی از دست نئونازی‌ها و ملی‌گرایان افراطی اوکراینی است، عملیات ویژه نظامی بهترین راه حل ممکن و به موقع آغاز شد.	گزاره‌های اساسی	

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که براساس رویکرد ون دایک در تحلیل گفتمان، خبرگزاری اسپوتنیک فارسی، از واژه‌های با بار معنایی مثبت مانند میلیتاریزه‌دایی، حمایت و ... به معرفی روسیه پرداخته و در مقابل، اوکراین، غرب و آمریکا را با واژه‌های دارای بار منفی مانند نسل‌کشی، نئونازی‌ها و ... معرفی کرده است. اسپوتنیک فارسی در بازنمای افراد و نهادها باز هم به صورت مثبت و منفی عمل کرده است. این خبرگزاری، افراد و نهادهای روسی مانند «روسیه، پوتین، ماریا زاخارووا و وزارت دفاع روسیه» را به صورت مثبت و افراد و نهادهای اوکراینی و غربی مانند «ملی‌گرایان اوکراینی، زلنسکی، کنگره آمریکا و بریتانیا» را به صورت منفی بازنمایی کرده است. همچنین این خبرگزاری متناسب با گفتمان خود، ارزش‌ها و صفات مثبت مانند «هدف روسیه حمایت از افرادی است که به مدت هشت سال تحت قلدری و نسل‌کشی رژیم کی‌یف قرار گرفته‌اند» به خود و ارزش‌ها و صفات منفی مانند «کشورهای غربی به‌همراه رژیم کی‌یف قاتلان واقعی هستند» را به دیگری یعنی اوکراین و حامیان آن نسبت داده است. این خبرگزاری روسی در اخبار خود، بیشتر به منابع روسی و یا طرفدار روسیه مانند «رهبر روسیه، وزارت دفاع روسیه، سخنگوی وزارت امور خارجه روسیه و رئیس جمهوری خلق دونتسک» استناد می‌کند. در رابطه با پیش‌فرض‌ها می‌توان گفت که پیش‌فرض «رژیم کی‌یف در جمهوری‌های دونباس نسل‌کشی می‌کند و روسیه برای نجات مردم منطقه دونباس عملیات نظامی ویژه را آغاز کرده است» از مهم‌ترین پیش‌فرض‌های این خبرگزاری است. اخبار خبرگزاری اسپوتنیک فارسی به دنبال تلقین این گزاره است که «آمریکا و غرب، مردم اوکراین را قربانی نقشه‌های خود برای تضعیف روسیه کرده‌اند و جنگ نتیجه محاسبات اشتباه دولت اوکراین بوده و روسیه مقصر نیست». همچنین اخبار این خبرگزاری چنین تداعی می‌کند که «روسیه برای حذف ملی‌گرایان افراطی و نئونازی‌های مستقر در اوکراین راهی جز عملیات ویژه نظامی نداشت و با حذف جنایتکاران جنگی و نئونازی‌ها، عملیات ویژه نظامی نیز پایان می‌یابد» و در رابطه با مولفه‌های اجماع و توافق می‌توان گفت که «هسته‌ای کردن اوکراین، نقشه آمریکا و غرب برای جلوگیری از قدرت روسیه است و مردم جمهوری‌های لوهانسک و دونتسک خواهان ملحق شدن به روسیه هستند» از مهم‌ترین مؤلفه‌های بازنمایی شده در اخبار خبرگزاری اسپوتنیک فارسی است. در نهایت این امر که «عملیات ویژه نظامی بهترین راه حل ممکن و به موقع آغاز شد»، از مهم‌ترین گزاره‌های اساسی بازنمایی شده در این خبرگزاری محسوب می‌شود.

همچنین بر مبنای روش تحلیل گفتمان فرکلاف، اخبار برگزیده شده خبرگزاری اسپوتنیک فارسی مورد بررسی قرار گرفت که یافته‌های آن در جدول زیر قابل مشاهده است:

جدول ۴. یافته‌های تحلیل گفتمانی خبرگزاری اسپوتنیک فارسی بر اساس روش فرکلاف

سطح گفتمانی	یافته گفتمانی خبرگزاری اسپوتنیک فارسی درباره جنگ اوکراین
توصیف	<p>خبرگزاری اسپوتنیک فارسی در توصیف «خود» از واژگان و مترادف‌هایی با بار مثبت نظیر امنیت، نازی‌زدایی، میلیتاریزه‌زدایی، نجات، حمایت، جمهوری‌های مردمی، عملیات ویژه و امثال آن‌ها استفاده کرده است، اما در توصیف اوکراین از چینش واژگان و مترادف‌هایی با بار منفی مانند تهاجم، قلدردی، نسل‌کشی، رژیم، جنایتکاران، خونین، فریب، محاسبات اشتباه، معتادان، ملی‌گرایان افراطی و ... بهره برده است. در واقع در متون خبری این خبرگزاری، دولت اوکراین به عنوان یک «رژیم سیاسی فاقد مشروعیت» با کلمات و عباراتی نظیر نئونازی‌ها، ملی‌گرایان افراطی، معتادان به مواد مخدر و ... توصیف شده است.</p>
تفسیر	<p>در سطح «تفسیر»، متون خبرگزاری اسپوتنیک فارسی به دنبال بازنمایی این امر است که حمله نظامی روسیه به اوکراین نتیجه نسل‌کشی‌های دولت اوکراین در منطقه دونباس، تحرکات هسته‌ای کی‌یف و توطئه ناتو علیه روسیه تلقی شده است. این خبرگزاری، جنگ را ذیل دوگانه‌سازی قرار می‌دهد. روسیه، بلاروس و منطقه دونباس را به عنوان «خود» و دولت اوکراین، ملی‌گرایان افراطی، نئونازی‌ها، ناتو، کشورهای غربی و آمریکا را به عنوان «دیگری» مطرح می‌نماید. همچنین اخبار این خبرگزاری با به کارگیری واژگانی مانند آزادسازی، تامین امنیت، نجات مردم، رفع تهدید بر حقیقت «خود» تاکید کرده است.</p>
تبیین	<p>در سطح «تبیین» در متون خبرگزاری مورد مطالعه، استفاده از عباراتی چون «آمریکا و غرب مردم اوکراین را قربانی نقشه‌های خود برای تضعیف روسیه کرده‌اند»، «دولت اوکراین در هشت سال گذشته با مردم جمهوری‌های دونباس به شکل وحشیانه رفتار کرده است»، «جنگ نتیجه محاسبات اشتباه دولت اوکراین است و روسیه مقصر نیست» و «حمله نظامی یک عملیات ویژه نظامی است و نه یک جنگ گسترده» گویای آن است که دولت روسیه و شخص پوتین برای رفع تهدید از کشور خود و نجات مردم جمهوری‌های دونباس راه دیگری چون «عملیات ویژه نظامی» نداشته است. همچنین این خبرگزاری با به کارگیری عباراتی چون «نیروهای روسیه هیچ حمله‌ای به تأسیسات غیرنظامی و شهروندان اوکراین نمی‌کنند»، «ملی‌گرایان افراطی و نئونازی اوکراین دشمنان سرسخت روسیه هستند» و «غرب با ارسال سلاح‌های مرگبار، جان مردم اوکراین را به خطر می‌اندازد»، به مخاطبان خود چنین القاء می‌نماید که روسیه با مردم اوکراین نمی‌جنگد، بلکه با ملی‌گرایان افراطی، نئونازی‌ها و حامیان آن‌ها یعنی آمریکا و غرب که جان اوکراینی‌ها را به خطر می‌اندازند، می‌جنگد.</p>

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که خبرگزاری اسپوتنیک فارسی با استفاده از واژگان دارای بار منفی، دولت اوکراین را یک «رژیم سیاسی فاقد مشروعیت» توصیف کرده است. این خبرگزاری در بخش تفسیر، جنگ را ذیل دوگانه‌سازی قرار داده و روسیه و طرفداران آن را به‌عنوان «خود» و اوکراین و حامیان آن مانند آمریکا و بریتانیا را به‌عنوان «دیگری» بازنمایی کرده است. همچنین در بخش تبیین، این خبرگزاری، به مخاطبان خود چنین القاء می‌نماید که روسیه با مردم اوکراین نمی‌جنگد، بلکه با ملی‌گرایان افراطی، نئونازی‌ها و حامیان آن‌ها یعنی آمریکا و غرب که جان اوکراینی‌ها را به خطر می‌اندازند، می‌جنگد.

نتیجه‌گیری

رسالت اصلی رسانه‌های خبری در انتقال سریع و آگاهی‌بخش اخبار و وقایع دنیا است که در این میان عرصه سیاسی از جمله اصلی‌ترین حوزه‌های توجه و تمرکز مطبوعات و رسانه‌ها به شمار می‌رود. به طور مشخص، جنگ از عرصه‌های مهم و تاثیرگذاری است که از یک سو مستقیم و غیرمستقیم با جامعه و شهروندان ارتباط دارد و از سوی دیگر، به واسطه همین تاثیرگذاری مورد توجه و علاقه رسانه‌ها است. جنگ به منزله بخشی از اقدامات دولت‌ها و قدرت‌های سیاسی می‌تواند در قالب‌های گفتمانی انعکاس یابد. جنگ روسیه و اوکراین که در ۲۴ فوریه ۲۰۲۲ آغاز شد نیز از این قاعده مستثنی نیست و رسانه‌های هر دو کشور درگیر جنگ تلاش دارند تا از طریق بازنمایی، گفتمان خود از جنگ را بسط دهند. تحلیل گفتمان اخبار خبرگزاری اسپوتنیک فارسی درباره جنگ روسیه و اوکراین از تاریخ ۲۴ فوریه ۲۰۲۲ تا ۲۳ مارس ۲۰۲۲، گویای آن است که متون این خبرگزاری از لحاظ سبک واژگانی، افراد و نهادهای مطرح شده در متن، استنادها، پیش‌فرض‌ها، تلقین و تداعی‌ها، مؤلفه‌های اجماع و توافق و گزاره‌های اساسی از یک گفتمان مشخصی استفاده می‌کند. این خبرگزاری در انتشار اخبار خود به‌دنبال بازنمایی این موضوع است که آمریکا و غرب، مردم اوکراین را قربانی نقشه‌های خود برای تضعیف روسیه کرده‌اند. خبرگزاری اسپوتنیک فارسی معتقد است که دولت اوکراین در سال‌های اخیر با سیاست‌های نازی‌گرایی و ضدروسی خود، مردم روس تبار مناطق دونباس و دونتسک را قتل‌عام کرده و لذا بر ضرورت جلوگیری از گسترش نئونازی‌ها و ملی‌گرایان افراطی تاکید می‌کند. این خبرگزاری در اخبار خود چنین القاء می‌کند که سیاست‌های دولت اوکراین و پیروی آن از آمریکا و غرب، سبب اصلی جنگ ۲۴ فوریه است. همچنین، بررسی اخبار خبرگزاری اسپوتنیک فارسی بر مبنای روش تحلیل گفتمان فرکلاف نشان می‌دهد که گفتمان بازنمایی شده توسط این

خبرگزاری، یک «گفتمان دفاعی» است. این خبرگزاری، با استفاده از رویکردهای مطلوب خود برای ساخت قطب‌بندی، جنگ را ارزیابی کرده و در نهایت با استفاده از گفتمان دفاعی، بر ضرورت دفاع روسیه از خود در برابر آمریکا و غرب تأکید می‌کند. اسپوتنیک فارسی با طرح دال‌هایی چون هسته‌ای شدن اوکراین، توطئه آمریکا و غرب برای تضعیف روسیه، نسل‌کشی روس‌ها در منطقه دونباس و تهدید ملی‌گرایان افراطی و نئونازی‌ها برای روسیه، چنین بازنمایی کرده که امنیت روسیه در معرض تهدید قرار گرفته و روسیه به رهبری پوتین برای تأمین منافع و امنیت ملی خود و به عبارتی دیگر برای «دفاع از خود»، عملیات ویژه نظامی را آغاز کرده است. این پژوهش نشان می‌دهد که خبرگزاری اسپوتنیک فارسی با ارائه یک گفتمان دفاعی، سعی کرده تا مخاطبان فارسی زبان خود را قانع نماید که مسکو چاره‌ای جز جنگ با اوکراین نداشته و برای دفاع از امنیت ملی خود، وارد جنگ با اوکراین شده است. همچنین یافته‌های این پژوهش نشان داد که روسیه نه تنها در زمین به دنبال شکست دشمنان خود است، بلکه در تلاش است تا گفتمان رسانه‌ای خود را نیز غالب کند.

یافته‌های این پژوهش ضمن اینکه یافته‌های پژوهش نوری و هلال‌ات (۱۴۰۱) و سمیعی و فرحمند (۱۴۰۱) را تأیید می‌کند، با طرح «گفتمان دفاعی»، مکمل آن‌ها نیز است. البته این پژوهش در پارادایم تحقیقات کیفی انجام شده و بهتر است با توجه به پیشنهادها و پژوهشی ارائه شده، ابعاد مختلف این موضوع در زمان‌های مختلف مطالعه شود. همچنین یافته‌های این پژوهش در تقابل با یافته‌های پژوهش شکوهی (۱۴۰۱) است. یافته‌های پژوهش شکوهی نشان می‌دهد که پوتین در سه بعد بنیادین دچار سوء برداشت شده است. این سوء برداشت‌ها همراه با دو عامل پررنگ در فرهنگ راهبردی روسیه یعنی غرور و ترس موجب تسریع و توجیه جنگ با اوکراین شد، این در حالی است که یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که روسیه با گفتمان دفاعی، وارد جنگ با اوکراین شده است.

بر اساس یافته‌ها و نتایج این پژوهش، پیشنهادها و راهکارهای زیر برای عرصه دیپلماسی رسانه‌ای جمهوری اسلامی ایران با محوریت رسانه‌های دیداری، شنیداری و مجازی برون‌مرزی صداوسیما ارائه می‌شود.

پیشنهاد‌های کاربردی و رسانه‌ای

- رسانه‌های برون مرزی در روایت جنگ روسیه و اوکراین، لازم است از دیدگاه مستقل جمهوری اسلامی ایران پیروی کنند. نباید برای افکار عمومی منطقه و جهان اینگونه بازنمایی شود که روایت ایرانی همان روایت روسی است.
- رسانه‌های روسی در تحریریه‌های خبری رسانه‌های برون مرزی ایران، مورد استناد هستند. رسانه‌های برون مرزی جمهوری اسلامی ایران باید گفتمان رسانه‌های روسی را شناسایی کرده و اخبار را بر مبنای گفتمان جمهوری اسلامی ایران پوشش دهند.
- گفتمان دفاعی روسی در جنگ با اوکراین در تقابل با گفتمان متجاوزانه آمریکا در جنگ‌های عراق و افغانستان تبیین شود.
- پیشنهاد می‌شود مجموعه برنامه‌ای در مورد منازعات گفتمانی روسیه و اوکراین در رسانه‌های شنیداری، دیداری و مجازی برون مرزی تولید و پخش شود. استفاده از کارشناسان خبره سیاسی و حقوقی در این زمینه ضرورت دارد.
- برگزاری نشست‌های تخصصی با محوریت رسانه‌های روسیه و نقش آن‌ها در جنگ اوکراین در واحدهای پژوهشی و خبری برون مرزی توصیه می‌شود.
- ایجاد فرصت‌های مطالعاتی برای پژوهشگران و دانشجویان علاقه‌مند به پژوهش در مورد تاکتیک‌ها و تکنیک‌های رسانه‌های روسیه اقدامی مفید خواهد بود.

پیشنهاد‌های پژوهشی

- پیشنهاد‌های پژوهشی زیر مبتنی بر مقاله حاضر قابل ارائه است:
- تفاوت‌ها و شباهت‌های گفتمان خبرگزاری ایرنا و گفتمان خبرگزاری اسپوتنیک فارسی در رابطه با جنگ روسیه و اوکراین
- بازنمایی جنگ روسیه و اوکراین در رسانه‌های اوکراینی
- شناخت تفاوت‌های گفتمان رسانه‌ای غربی و روسیه درباره مناطق دونباس و دونتسک
- شناخت بعد سایبری جنگ روسیه و اوکراین

منابع و مأخذ

- ترابی اقدم، محمود و بختیاری، ته‌میننه (۱۴۰۱). محور مقاومت اسلامی در گفتمان رسانه‌های شبکه‌های خبری سی‌ان‌ان، یورونیوز و بی‌بی‌سی. *پژوهشنامه رسانه بین‌المللی*، ۷ (۲)، ۱۶۴-۱۲۹.
- خسروی نیک، مجید (۲۰۱۵). *گفتمان، هویت و مشروعیت: خود و دیگری در بازنمایی‌های برنامه‌های هسته‌ای ایران*. ترجمه نیلوفر آقا ابراهیمی (۱۳۹۷). قم: لوگوس.
- ذوالقدر، حسین (۱۳۹۱). نقش تلویزیون در فرایند جهانی محلی شدن: ارائه مدلی در نحوه انعکاس واقعیت از دریچه تلویزیون. *پژوهش‌های ارتباطی*، ۱۹ (۳)، ۱۵۷-۱۲۹.
- رضی، حسین و خلیلی، عابد (۱۳۹۲). مقایسه گفتمان‌های الجزیره انگلیسی و پرس تی وی در مورد پوشش خبری درگیری‌های سوریه. *مطالعات ماهواره و رسانه‌های جدید*، ۲ (۴)، ۷۰-۴۵.
- سمعی اصفهانی، علیرضا و فرحمن‌د، سارا (۱۴۰۱). تبیین چرایی و چگونگی شکل‌گیری جنگ روسیه و اوکراین برپایه نظریه موازنه تهدید. *پژوهش‌های روابط بین‌الملل*، ۱۲ (۳)، ۱۲۷-۱۰۱.
- شکوهی، سعید (۱۴۰۱). سوء برداشت‌های پوتین و جنگ ۲۰۲۲ اوکراین. *مطالعات اوراسیایی مرکزی*، ۱۵ (۲)، ۲۸۸-۲۶۸.
- عضدانلو، حمید (۱۳۸۰). *گفتمان و جامعه*. تهران: نشر نی.
- فرقانی، محمد مهدی (۱۳۸۲). *راه دراز گذار: تحول گفتمان توسعه سیاسی در ایران*. تهران: فرهنگ و اندیشه
- فرکلاف، نورمن (۱۳۷۹). *تحلیل انتقادی گفتمان*. ترجمه گروه مترجمان. تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها.
- قجری، حسینعلی و نظری، جواد (۱۳۹۲). کاربرد تحلیل گفتمان در تحقیقات اجتماعی. تهران: جامعه‌شناسان.
- قره‌باغی، علی اصغر (۱۳۸۳). اندیشه: واژگان و اصطلاحات فرهنگ جهانی (۲۰) بازنمایی. *گلستانه*، ۵۸، ۳۷.
- کاظمی، عباس و فصیحی، آزاده (۱۳۸۶). بازنمایی زنان در یک آگهی تجاری تلویزیونی. *زن در توسعه و سیاست*، ۵ (۱)، ۱۵۳-۱۳۷.
- مهدی‌زاده، سید محمد (۱۳۸۷). *رسانه‌ها و بازنمایی*. تهران: دفتر مطالعات و توسعه رسانه‌های وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- مهدی‌زاده، سید محمد و علیزاده، عبدالرحمان (۱۳۹۳). بازنمایی برکناری مرسى در اخبار تلویزیونی صداوسیماى ج.ا.و بی بی فارسی. *مطالعات فرهنگ-ارتباطات*، ۱۵ (۲۵)، ۲۴۲-۲۱۷.

- نوروزی، پژمان، هلاکات، عماد و مقومی، امیررضا (۱۴۰۱). واکاوی جنگ روسیه و اوکراین از منظر هستی‌شناختی. *مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز*، ۲۸(۱۲۰). ۱۳۵-۱۵۸.
- نیک‌ملکی، محمد (۱۳۸۴). *تحلیل گفتمان اخبار شبکه‌های جهان و الجزیره با تأکید بر رویدادهای عراق*. تهران: دانشگاه صدا و سیما.
- هوشیار، مهدی و گودرزی، محسن (۱۳۹۹). شیوه پوشش اخبار تشکیل ائتلاف دریایی آمریکا در خلیج فارس و دریای عمان (تحلیل گفتمان اخبار سایت‌های ایران اینترنت‌شنال و دویچه وله فارسی). *علوم خبری*، ۹(۳۳)، ۱۰۴-۷۳.
- Elmusharaf, K. (2012). *Qualitative sampling techniques*. Training Course in Sexual and Reproductive Health Research, Gevena.
- Brayant, L (2021). *Stuart Hall & Theory of Representation the Media: Exploring Get Out anf Candyman*, scholar works. Arcadia. Edu.
- Chatterjee, D. (2014). *The BRICS card: strategy and diplomacy in Ukrainian crisis*. Journal of Peace Studies, 45(21), 3-4.
- Ekshi, H & Chrlik, H. (2011). *Discours Analysis*, Egitim Bilimleri, Turkey, Marmara University , No. 27.
- Fairclough, Norman (1989). *Language and Power*. Longman
- Gorbach, R. (2021). *Media coverage of Crimean referendum in the biggest Spanish newspapers*. La Vanguardia, El Pais , and El Mundo.
- Hall, S. (1997). *Cultural Representations and Signifying Preactices*, London, Open University Press.
- Isherwood, Lisa, Harris, David. (2014). *Radical Otherness: Sociological and Theological Approaches*, Routledge.
- Jorgensen, M & Phillips, L. (2002). *Discourse Analysis as Theory and method*. London: SAGE.
- Kibry, P. (2022). *Why is Russia invading Ukraine and what does Putin want?* BBC News.
- Kuzio, T. (2019). *Russian stereotypes and myths of Ukraine and Ukrainain and why Novorossiya failed*. Communits and Post- Communist Studies, 52(4), 297-309.
- Miller, E.A. (2017). *To balance or not to balance: aligment theory and the commonwealth of independent state*. Routledge.
- Roy, Abhishek & Paul, Pomoy (2022). *Indian Televisual Vews Discourse on the Russia-Ukraine War*. DiscourseNet Collaborative Working Paper, no.8/2, <https://discourseanalysis.net/dncwps>.
- Stafford, R. and Amp, G.B. (2010). *The Media Students Book*, London: Routledge.
- sputnikarabic.ae (2023). Available at: sputnikarabic.ae/docs/index.html
- Tarique, Muhammad & Shaheen, Lubna (2023). *War Journalism Where Theres No War: Critical Discourse Analysis of Rusoo-Ukraine Conflict in Pakistani Elite Nationl Press*. Athens Journal of Mass Media and Communications, volume 9: 1-19.

- Tsygankov, A. (2015). Vladimir Putins last Stand: The Sources of Russias Ukraine Policy. *Post- Soviet Affairs*, 31(4), 279-303.
- Van Dijk, T.A. (2001). *Discours Analysis as Ideology analysis*, Christina Schaffner & Anital, Wenden (ends). Language & Peace, Dartmouth: Alders hot.
- Van Dijk, Teun Adrianus (2000). *Ethnik Minorities and the Vews Racism: A Discours Analysis Approach*, p.33-49, Buckingham, UK. Open University Press.

ضمیمه

اخبار مطالعه شده

- اسپوتنیک فارسی (۲۰۲۲/۳/۳). لاوروف: قاتلان واقعی در کنار رژیم کی‌یف می‌جنگند. قابل دسترس در:
<https://spnfa.ir/20220303/10309083.html>
- اسپوتنیک فارسی (۲۰۲۲/۳/۳). سخنرانی پوتین در شورای امنیت درباره اوکراین؟ قابل دسترس در:
<https://spnfa.ir/20220303/10315003.html>
- اسپوتنیک فارسی (۲۰۲۲/۳/۹). مسکو: هدف عملیات ویژه روسیه سرنگونی دولت فعلی اوکراین نیست. قابل دسترس در:
<https://spnfa.ir/20220309/10369163.html>
- اسپوتنیک فارسی (۲۰۲۲/۳/۱). فرماندار نیکولایف: نیروهای روسیه نمی‌خواهند به غیرنظامیان شلیک کنند و از شهر دور شدند. قابل دسترس در:
<https://spnfa.ir/20220301/10292351.html>
- اسپوتنیک فارسی (۲۰۲۲/۲/۲۴). جمهوری لوهانسک از عملیات برای آزادی سرزمین‌های اشغال شده خبر داد. قابل دسترس در:
<https://spnfa.ir/20220224/10228383.html>
- اسپوتنیک فارسی (۲۰۲۲/۳/۱۶). ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه گفت که اوکراین هرگز به عنوان تکیه‌گاهی برای تهدید روسیه عمل نخواهد کرد. قابل دسترس در:
<https://spnfa.ir/20220316/10436583.html>
- اسپوتنیک فارسی (۲۰۲۲/۳/۱۶). زلنسکی: سامانه‌های هوایی در اختیار اوکراین قرار گیرد. قابل دسترس در:
<https://spnfa.ir/20220316/10435845.html>
- اسپوتنیک فارسی (۲۰۲۲/۳/۱۰). پوتین: آمریکا با پنهان شدن پشت روسیه تلاش می‌کند مردم خود را فریب دهد. قابل دسترس در:
<https://spnfa.ir/20220310/10380936.html>
- اسپوتنیک فارسی (۲۰۲۲/۳/۶). عملیات ویژه روسیه به موقع بود و جان صدها هزار نفر را در کریمه و دونباس نجات داد. قابل دسترس در:
<https://spnfa.ir/20220306/10341834.html>
- اسپوتنیک فارسی (۲۰۲۲/۳/۵). قبل از عملیات ویژه چه تعداد سلاح وارد اوکراین شده است؟ قابل دسترس در:
<https://spnfa.ir/20220305/10334852.html>
- اسپوتنیک فارسی (۲۰۲۲/۳/۵). پوتین: استقرار احتمالی سلاح هسته‌ای در اوکراین آینده این کشور را زیر سوال می‌برد. قابل دسترس در:
<https://spnfa.ir/20220305/10334271.html>

اسپوتنیک فارسی (۲۰۲۲/۳/۵). وزارت دفاع روسیه ویدئوی عملیات نابود سازی ملی گرایان اوکراینی را منتشر کرد. قابل دسترس در: <https://spnfa.ir/20220305/10327476.html>

اسپوتنیک فارسی (۲۰۲۲/۳/۳). رهبر اوکراین از ورود اولین نیروهای داوطلب خارجی به این کشور خبر داد. قابل دسترس در: <https://spnfa.ir/20220303/10308065.html>

اسپوتنیک فارسی (۲۰۲۲/۲/۲۵). پوتین خطاب به مردم اوکراین: قدرت را در دستان خود بگیرید. قابل دسترس در: <https://spnfa.ir/20220225/10248766.html>

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی